

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

манья відбулось внаслідок того, що значно зросла кількість допущених правопорушень однією особою. Це свідчить про високий рівень соціальної й педагогічної запущеності окремих засуджених, унаслідок відсутності належного виховання до відбування покарання, що й привело до вчинення злочину і, як наслідок, до відбування покарання в установі закритого типу.

Отже, профілактика й недопущення злочинів є пріоритетним напрямком у роботі із засудженими та саме в процесі ресоціалізації особистості в умовах існування в правослухняному соціумі.

Література

1. Бадира В.А. Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. - Запоріжжя, 2005. - 241 с.

2. Блага А.Б. Кримінологічні особливості жіночої зло-

чинності в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: спец.12.00.08. - Х., 2000. - 16 с.

3. Кримінально-виконавчий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 3. - Ст. 21.

4. Меркулова В.О. Жінка як суб'єкт кримінальної відповідальності: Монографія. -2-ге вид. - Одеса, НДРВВ ОЮІ НУВС, 2003. - 281 с.

5. Резніченко Г.С. Особливості виконання і відбування покарання у вигляді позбавлення волі щодо засуджених жінок: Монографія. - Одеса: ОДУВС, 2009 - 173 с.

Конопельський В.Я.

*кандидат політичних наук, доцент, начальник кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції 22.07.2012*

УДК 343.36:343

ЗАВІДОМО НЕЗАКОННІ ЗАТРИМАННЯ, ПРИВІД, АРЕШТ АБО УТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ: КРИМІНАЛЬНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Воронцов А. В.

Свобода й недоторканність особи насамперед гарантується Конституцією України. Спеціальною правовою гарантією недоторканності особи є встановлення КК України (р. XVIII ОЧ КК України) кримінальної відповідальності службових осіб, наділених правом затримання, приводу, арешту, утримання під вартою, притягнення до кримінальної відповідальності й допиту впродовж досудового розслідування. Неправомірне (злочинне) застосування запобіжних та інших заходів не створюють необхідних умов для досягнення мети, що стоїть перед правосуддям і дискредитує органи, які його здійснюють [1, 140].

В юридичній літературі стосовно визначення кваліфікуючих ознак у ч. 3 ст. 371 КК України (спричиненням тяжких наслідків) слід вважати: 1) самогубство - це свідоме й вольове діяння (дія або бездіяльність) осудної особи, яке полягає в позбавленні себе життя й призводить до смерті. Спроба вчинити самогубство - це таке ж діяння (дія або бездіяльність) осудної особи, яке не призводить до смерті. Дії підготовчого характеру, висловлювання наміру вчинити самогубство, поняттям "спроба вчинити самогубство" не охоплюються [6, 1004-1008]; 2) спричинення (заподіяння) шкоди здоров'ю - це передбачені КК України тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості (ст. ст. 121, 122, 125 КК України) [2, 49-54; 6, 121]. Кваліфікуюча ознака завідомо незаконного затримання, приводу або арешту за ч. 3 ст. 371 КК України як тяжке тілесне ушкодження, вчинене за обтяжуючих обставин, визнається (ч. 2 ст. 121 КК України), якщо воно: було вчинене способом, що має характер особливо мучення або мордування; сталося внаслідок систематичних, хоч би й не тяжких, тілесних ушкоджень; вчинене групою осіб; вчинене на замовлення; спричинило смерть потерпілого. Питання про те, чи були певні дії мученням або мордуванням, вирішує не судово-медична експертиза, а досудове слідство й суд.

За визначеною частиною статті діяння кваліфікується як учинене групою осіб, коли всі учасники групи мали умисел заподіяти потерпілому тяжкі тілесні ушкодження. Тяжке тілесне ушкодження, якщо внаслідок нього сталася смерть потерпілого, кваліфікується за

сукупністю злочинів ч. 2 ст. 121 і ч. 3 ст. 371 КК України. При умисному тілесному ушкодженні, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, настання смерті не охоплюється умислом винного: він не передбачає її настання. Якщо ж він, заподіюючи тілесні ушкодження, передбачає настання смерті, то, незалежно від фактичних наслідків, його дії утворюють посягання на життя - убивство чи замах на вбивство - і такі дії кваліфікуються за сукупністю злочинів залежно від того, на що спрямовано умисел (відповідна стаття чи її частина злочинів проти життя й ч. 3 ст. 371 КК України).

Прикладом може стати злочин, учинений групою оперуповноважених працівників міліції: капітаном міліції Б., мол. лейтенантом міліції С., мол. сержантом міліції Ш., які незаконно затримали потерпілого К., який звернувся до міліції у зв'язку з крадіжкою в нього комп'ютерної техніки, і стали бити його, змушуючи обмовити в учиненні злочину іншу людину. Після цього оперативники незаконно затримали потерпілого С. з метою одержання зізнання у вчиненні злочину. Потерпілого С. тримали годину, били металевим прутом, пластиковою пляшкою, а також гумовим кийком. Після цього ввели гумовий кийок в анальний отвір потерпілого й кілька разів провернули. У результаті таких насильницьких дій (наслідок яких - завдання тяжких тілесних ушкоджень потерпілому) працівники міліції одержали від С. "зізнання". Далі ці працівники незаконно затримали громадянина М. і також застосовували до нього фізичне насильство з метою одержання зізнання в учиненні злочину. Суд визнав працівників винними за ч. 2 ст. 121 і ч. 3 ст. 365 КК України й засудив Б. до 4 р. позбавлення волі, С. і Ш. - до 3 р. 6 міс. позбавлення волі. Наведений приклад підкреслює не тільки підвищену ступінь суспільної небезпеки вчиненого, а й свідчить про відповідні припущення у кваліфікації злочинів, неврахування правил конкуренції норм прав [1, 142].

Щоб віднести той чи інший злочин до певної групи, необхідно враховувати, що головним критерієм має бути мотив (мотиви) учинення злочину, що, як кваліфікуюча ознака, потребує конкретизації мотиву вчинення заві-

домо незаконного затримання, приводу, арешту або тримання під вартою. Ані в психологічній, ані в юридичній літературі остаточно не сформульовано загально-визнане поняття як мотиву людської поведінки або діяльності, так і поняття мотиву злочину. О.М. Леонт'єв зазначав, що під цим терміном у сучасній психології розуміють зовсім різні явища: інстинктивні імпульси, біологічні потяги й апетити, а також переживання, емоції, інтереси, бажання, а також життєві цілі й ідеали й навіть "подразнення електричним струмом". До цього переліку мотивів можна віднести й ув'язнення, ідеї, почуття, психічні процеси, стани, властивості особистості, прагнення, бажання, переконання, морально-політичні настанови, думки. Отже, слід констатувати, що психологія розглядає мотив як реально існуючу психологічну категорію, однак, відносить до неї зовсім різні психологічні феномени. М.С. Таганцев називав мотиви підставами, що спонукали особу до злочинної дії. Л.Є. Владимировим наголошувалось, що мотив пояснює виникнення конкретного злочину й має глибоке значення для психологічного розуміння діяння. Водночас, цікавими були спроби деяких відомих психологів надати мотиву людської поведінки юридичного змісту. Так М.М. Троїцький вважав, що перенесення мотивів, наприклад, посягання на власність є посяганням на індивідуальну свободу людини, на її особистість. З урахуванням викладеного, мотивом злочину є інтегральне психічне утворення, яке штовхає особу до вчинення суспільно небезпечного діяння та є його підставою.

Таке трактування мотиву злочину має чимало позитивних рис: 1) наведена дефініція відкриває шлях щодо найузагальненішого ув'язнення про мотив злочину й може певною мірою претендувати на місце універсального поняття; 2) дефініція мотиву злочину є невід'ємною від ув'язнення про нього як про комплексну й системну категорію; 3) у межах дефініції мотиву злочину вказується на його спонукальну й сенсоутворюючу функції, які характеризують мотив як спонуки й сенс (підстави, підґрунтя) до злочину. Спонукальна й сенсоутворююча функції повинні безпосередньо належати мотиву. Саме мотив слід вважати спонукою щодо вчинення злочину, початковою спонукальною причиною, витоком злочину. Однак спонукування неможливе без участі сенсу. За допомогою сенсу пояснюється, навіщо й для чого відбувається спонукування до злочину. Кожна людська поведінка або діяльність (також і злочин) несе в собі певний сенс як для самого суб'єкта, так і для тих, хто його оточує. У своїй сукупності зазначені функції здатні найточніше охарактеризувати мотив цього суспільно небезпечного діяння.

Сучасна доктрина кримінального права вбачає в мотиві "спонукування до вчинення злочину" або "усвідомлене спонукування особи, яке викликало в неї рішучість вчинення злочину", вивчаючи його як одну з ознак суб'єктивної сторони (складу злочину) завідомо незаконного затримання, приводу, арешту або тримання під вартою.

При визначенні кримінально-правового змісту зазначеного злочину, значення мотиву злочину найчастіше підкреслюється, що мотив є факультативною, тобто необов'язковою, другорядною ознакою суб'єктивної сторони злочину (ч. 1 або 2 ст. 371 КК України). Це твердження має свої витоки з радянської теорії кримінального права, в якій заперечувалась наявність мотиву в кожному суспільно небезпечному діянні й на цьому ґрунті наголошувалося на необов'язковості мотиву як

ознаки суб'єктивної сторони злочину. Відзначимо, що такі позиції кримінального права видаються спірними, оскільки не відповідають положенням кримінально-процесуального права, яке виходить з того, що мотив має вирішальне правове й процесуальне значення, а звідси розглядає його як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони злочину й вимагає його встановлення й доказування в кожному злочині (загалом слід зазначити, що поняття "доказ" є не кримінально-правовим, а кримінально-процесуальним поняттям).

Не можна назвати завідомо незаконне затримання, привід, арешт або тримання під вартою суспільно небезпечними діяннями, які не отримали свого процесуального обґрунтування та в яких не були визначені й доведені мотиви. Саме тому КПК України зобов'язує в ч. 3 ст. 371 КК України доказувати мотив або інші особисті інтереси в кожному випадку, незалежно від форми діяння або форми вини (...при провадженні досудового слідства, розгляду кримінальної справи в суді підлягають доказуванню винність обвинуваченого в учиненні злочину й мотиви злочину) [4, п. 2 ст. 64]. За таких умов виникає необхідність установа всієї суб'єктивної сторони складу злочину, причому вина й мотив виступають безпосередніми обставинами, що підлягають доказуванню при вчиненні суспільно небезпечного діяння. Іншими словами, якщо не встановлено вину й мотив, то немає доказів вчинення особою злочинного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого ч. 3 ст. 371 КК України [4, ст. 64].

У цьому аспекті безпідставним є твердження прихильників матеріального права про те, що загальна характеристика предмета доказування по кримінальній справі має складатися лише з тих компонентів суб'єктивної сторони, які належать до обов'язкових ознак складу злочину. Така позиція матеріального права зводить нанівець включення мотиву до предмета доказування, якщо він не є необхідною ознакою складу злочину. Звідси виходить, що, наприклад, при вчиненні завідомо незаконного затримання, передбаченого ч. 1 ст. 371 КК України, до предмета доказування не повинен входити мотив злочину, оскільки закон зовсім не згадує про нього в диспозиції статті. Але це зовсім не означає якусь другорядність або необов'язковість встановлення мотиву.

Для конкретного складу злочину всі ознаки необхідні, тим паче, що щодо мотиву є пряма вказівка в КК України. Ось чому ч. 3 ст. 371 КК України зобов'язує особу, яка провадить слідство, зазначити мотиви злочину в описовій частині обвинувального висновку. У свою чергу, в мотивуючій частині обвинувального вироку суду повинні бути вказані мотиви вчиненого злочину [4, ст. 334]. В останньому випадку, якщо суд (суддя), який розглядає кримінальну справу, не встановив існуючі мотиви завідомо незаконного затримання, приводу, арешту або тримання під вартою, не вказав їх у мотивувальній частині обвинувального вироку, то це слід вважати істотним порушенням КПК України, а звідси - і підставою для скасування чи зміни вироку. Саме подібного роду норма з'явилася в новій редакції КПК України [5, ст. ст. 91, 92].

Встановлення мотиву вчинення цих злочинів досить часто викликає певні труднощі на практиці через те, що психічна діяльність людини, яка породжує цей мотив, лежить не на поверхні. Мотиву злочину притаманні всі загально-психологічні характеристики мотиву людської поведінки й діяльності. Це стосується не тільки ч. 3

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

ст. 371 КК України, а й належить до специфічного виду свідомої людської діяльності, тобто є вольовим актом, що передбачає мету, вибір засобів, мотив і оцінку дій. У психологічному аспекті мотив є необхідним, невід'ємним і реально існуючим компонентом у структурі будь-якої діяльності суб'єкта. Із цього приводу заслуговують на увагу такі принципи положення психологічних досліджень: поняття діяльності завжди пов'язане з поняттям мотиву; діяльності без мотиву не існує; "невмотивована" діяльність - це діяльність, яка не позбавлена мотиву, а з прихованим мотивом. Без мотиву неможливо розкрити психічну природу діяльності людини.

У психологічному регулюванні будь-якої поведінки, також і в злочині, беруть участь не тільки усвідомлені, а й неусвідомлені компоненти. Мотиви, хоча окремі з них дуже часто не усвідомлюються, невід'ємні від свідомості загалом, тобто відображають особу, її спрямованість, моральний образ. Неусвідомленість мотивів, також в осіб з психічними аномаліями, аніскільки не звільняє від кримінальної відповідальності за вчинення злочинних дій, оскільки суб'єкт може й не усвідомлювати їх рушійних стимулів, але усвідомлює їх кримінально караний характер.

Усвідомлення мотиву перетворює його на мету. Інакше кажучи, мотив одночасно стає й метою. О.М. Леонтьєв зазначає: "Генетично вихідним для людської діяльності є незбіг мотиву й мети. Навпаки, їх збіг є вторинним явищем: або результат набуття метою самостійної спонукальної сили, або результат усвідомлення мотивів, що перетворює їх на мотиви-цілі". Усвідомлення мотиву й перетворення його на мету злочину робить поведінку злочинця більш цілеспрямованою. Однак мотив і мета все-таки різняться між собою. Мотив - це фактор, що детермінує поведінку, а мета - регулює її. Мотив дає відповідь на питання "чому вчинюється злочин?", а мета - "заради чого він вчинюється?". Якщо мотив злочину стимулює, то мета - орієнтує, "наводить" суб'єкта на досягнення саме того результату, який становить її зміст. Отже, мета є уявленням про бажаний результат, якого прагне досягти суб'єкт.

Аналіз мотивів цих злочинів має велике значення й для багатьох інших інститутів кримінологічної науки й дозволяє найбільш повно: 1) установити детермінанти (причини й умови) як злочинності загалом, так і вчинення окремих злочинів; 2) охарактеризувати стан якісної структури й динаміки злочинності загалом і окремих видів злочинів; 3) дослідити характер злочинності певних категорій злочинців (службових осіб, неповнолітніх, рецидивістів тощо); 4) визначити питому вагу й поширеність окремих категорій злочинів; 5) розкрити соціально-психологічний механізм злочинного діяння; 6) розробити ефективні заходи щодо запобігання злочинів (передусім заходи виховного й культурного характеру); 7) вивчити особу злочинця, розробити їх наукову типологію тощо.

У частині 3 ст. 371 КК України мотив, як зазначалось, має різноманітний характер. Як зазначав Б. Волков: "Характер мотивів і зв'язок їх з метою, дією чи бездіяльністю - основне в психологічному змісті службового злочину, що значною мірою визначає оцінку цих діянь та їхню суспільну небезпеку. Наприклад, можна бути по-благливішим до нерозторопності, недосвідченості службової особи, але не можна прощати нечесності, жорстокості, кар'єризму й інших пороків, що посилюють службові злочини".

Корисливі мотиви - це прагнення винного одержати для себе вигоду в тій чи іншій формі, у тому чи іншому вигляді або отримати вигоду в інтересах третіх осіб. Він є одним з найпотужніших двигунів людських дій. Він знаходить свою підставу в кожному інстинкту самозбереження, яке стоїть на сторожі забезпечення організму матеріальними благами; якщо відняти в людини закладені в неї в цьому напрямку прагнення, то вона загубить сенс до життя. Цей інстинкт є не тільки інстинктом для таких дій, які підказуються інтересами самопідтримки, а й "живить" нездорове й надмірне прагнення до матеріальних благ, що дозволяє говорити про корисливість. Корисливий мотив багато криміналістів визначають як прагнення отримати яку-небудь матеріальну користь, вигоду, як спонуку, що виражає прагнення винного до нетрудової майнової вигоди. Обидва визначення витікають з етимологічного значення слова "користь", під якою розуміється "вигода, матеріальна користь". Проте таке визначення корисливого мотиву є вузьким і не враховує того, що корисливий мотив не завжди пов'язаний з особистою матеріальною вигодою. Його не можна розглядати як просто прагнення до якої-небудь майнової чи матеріальної вигоди. Болгарські кримінологи відзначають, що "вигода... буває й не чисто матеріальною, а супроводжується службовими амбіціями, міркуваннями особистого престижу". Такий підхід відповідає психологічній концепції мотиву, яка доводилася вище [7, 59-60].

Корисливість у завідомо незаконному затриманні, приводі, арешті або триманні під вартою визнається як прагнення особи до отримання матеріальної (майнової) вигоди без витрат власної суспільно корисної праці. Учиняючи злочин, слідчий, діючи з корисливих мотивів, прагне отримати матеріальну вигоду за рахунок використання наданих йому по службі прав і повноважень. Завідомо незаконне тримання під вартою поєднане з притягненням завідомо невинного до кримінальної відповідальності з корисливих мотивів (наприклад, унаслідок одержання хабара) значно підвищує ступінь суспільної небезпеки цих злочинів [2, 35; 6, 1004].

Під іншими особистими інтересами (мотивами) слід вважати: кар'єризм, протекціонізм, конформізм, ревності, сімейність, помсту, заздрість, ненависть, бажання прикрасити дійсне положення справ, отримати взаємну послугу, заручитися підтримкою у вирішенні будь-якого питання, приховати свою некомпетентність тощо. Наприклад, упродовж з 15 вересня 2005 р. по 29 жовтня 2005 р. у провадженні Н. перебувала кримінальна справа № 03-7021, порушена щодо Р. за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 309 КК України, в який він провадив досудове слідство. Реалізуючи надані слідчому відповідно до ст. ст. 66, 131, 132, 140, 155, 223 КПК України повноваження щодо збирання доказів шляхом проведення очних ставок, пред'явлення осіб для впізнання, допиту, складання постанов і обвинувального висновку, Н., діючи умисно, в особистих інтересах, які полягали в кар'єризмі, приховуванні власних недоліків у роботі й створення уявності розкриття злочинів, з метою притягнення завідомо невинних до кримінальної відповідальності, зловживаючи й перевищуючи надані йому права й повноваження, використовуючи їх всупереч інтересам служби, ставиться байдуже до вчинених дій, внаслідок чого заподіяв істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян і державним інтересам [1, 149-150].

Одним з мотивів учинення цих злочинів може бути й помста. Помста виникає на фоні суперечливих, частіше неприязних, стосунків між людьми. В її основі - життєва образа, незадоволення діями або вчинками іншої людини й пов'язаного з ними бажанням одержати задоволення за нанесену образу. Помста як мотив вчинення злочину передбачає собою прагнення одержати задоволення за заподіяне в минулому зло, дії, які істотно зачіпають інтереси винної особи або її близьких.

Заздрість й ненависть мають велику схожість із помстою. Як і помста, заздрість також характеризується непомірним егоїзмом, яка може заподіяти шкоду іншій особі. Але, на відміну від помсти, заздрість не пов'язана з якимись конкретними діями потерпілого, що обмежує права й свободи людини й громадянина, тобто образою. Заздрість - це виняткове породження індивідуальних морально-психологічних властивостей внутрішнього хворобливого стану самолюбства й має поглиблено-прихований характер, що, у свою чергу, й зумовлює специфіку вчинення аналізованих злочинів на цьому підґрунті. Щодо ненависті, то вона має вираз у почутті ворожнечі до іншої особи, яка доходить до вчинення злочину й стає його мотивом. Саме ж виникнення ненависті не завжди пов'язано з якимись конкретними діями потерпілого.

Конформістські погляди полягають у небажанні індивіда виділятися й ставати предметом підвищеної уваги, прагненні "бути, як усі", страху змін, небажанні проявляти ініціативу.

Отже, кваліфікуючі ознаки вчинення завідомо незаконного затримання, приводу, арешту або тримання під вартою, передбачених ч. 3 ст. 371 КК України мають чітко виражений і встановлений характер. Однак порядок з визначенням виникає ще одне актуальне питання щодо врахування в ч. 3 ст. 371 КК України спричинення інших наслідків злочином (особливо тяжких). Обґрунтування такої позиції межі заподіяння шкоди детальніше простежується через призму кваліфікованих ознак притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.

Тяжкі або особливо тяжкі наслідки, що можуть настати внаслідок завідомо незаконного затримання, приводу, арешту або тримання під вартою, притягнення як обвинуваченого завідомо невинного, примушування давати показання, можна поділити на матеріальні й нематеріальні. До матеріальних тяжких наслідків належить шкода, яка має особистий (фізичний) характер (самогубство потерпілого, його інвалідність, психічне захворювання, втрата вагітності тощо) чи упущена вигода у великому або особливо великому розмірі. До нема-

теріальних тяжких наслідків слід віднести: порушення основних конституційних прав і свобод значної кількості громадян, тривале утримання під вартою особи тощо.

Вважаємо, що слід підвищити межі заподіяння шкоди й врахувати в цій частині статті заподіяння особливо тяжкої шкоди. Необхідність врахування в диспозиції статті настання таких наслідків викликано низкою негативних тенденцій, які простежуються сьогодні в підрозділах правоохоронних органів, і дозволить розширити настання й інших негативних наслідків злочину, які на практиці не враховуються (розірвання контрактів, банкрутство, настання фінансової неспроможності тощо - вважати тяжкими, а заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, що спричинило смерть потерпілого, доведення до самогубства, заподіяння смерті тощо - як особливо тяжкі наслідки). Відповідно, додаткова кваліфікація за сукупністю злочинів є недоцільною [1, 140-151].

Література

1. Воронцов А.В. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти правосуддя, які вчинюються службовими особами органів дізнання та досудового слідства: Дис...канд. юрид. наук: спец. 12. 00. 08. - Одеса: МГУ, 2011. - 269 с.
2. Гуророва Н.А. Уголовное право Украины: Особенности часть: Конспект лекций. - Х.: Одисей, 2003. - 320 с.
3. Ігнатов О.М. Насильницькі злочини, що вчинюються працівниками органів внутрішніх справ України: кримінологічна характеристика, детермінація та попередження: Монографія. - Х.: Формат Плюс, 2008. - 296 с.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960 р. № 1001-05, зі змін. - [Електронний ресурс]: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України: Закон України. - Х.: Одисей, 2012. - 360 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. - 5-те вид., переробл. і доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. - К.: Юридична думка, 2008. - 1216 с.
7. Слущька Т.І. Кримінальна відповідальність за злочини, учинені у сфері службової діяльності: Навч. посіб. - К.: КНТ, 2007. - 168 с.

Воронцов А.В.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції 21.08.2012*

УДК 343.85

ПОНЯТТЯ НАДЗВИЧАЙНИХ ПОДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ В КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВАХ

Копотун І. М.

У рамках загальної проблеми декриміналізації суспільства самостійною виступає проблема запобігання й припинення у кримінально-виконавчих установах криміногенних явищ і процесів, надзвичайних подій кримінального характеру. Для її розв'язання потрібні наукові дослідження й розроблення на міждисциплінарній основі у сфері правознавства, кримінології, соціології, психології, педагогіки, управління, оперативного-розшукової діяльності та ін. Слід підкреслити, що особливістю фун-

кціонування кримінально-виконавчих установ є те, що ускладнення оперативної обстановки, надзвичайні події можуть виникати раптово, ставлячи перед персоналом завдання, що не відповідають режиму роботи у звичайних умовах. Тобто установа зі звичайних на деякий час поринає в екстремальні умови функціонування.

Вагомий внесок у розроблення проблем запобігання злочинності у кримінально-виконавчих установах зробили такі вітчизняні й зарубіжні вчені: Ю.М. Антонян,

© І.М. Копотун, 2012